

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1926 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om förlängt anstånd med ordnande av de i 31 och 33 §§ i lagen om fattigvården omförmälda anstalter.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 17 av herr *Schedin m. fl.*;

nr 136 av herr *Erik Anderson m. fl.*;

nr 196 av herr *von Koch*; samt

inom andra kammaren:

nr 25 av herr *Heiding m. fl.*;

nr 126 av herr *Lindman m. fl.*;

nr 185 av herr *Bengtsson* i Norup; samt

nr 288 av herr *Lagerkwist*.

I de likalydande motionerna nr 17 i första kammaren av herr Schedin m. fl. och nr 25 i andra kammaren av herr Heiding m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att vidtaga sådan ändring av 90 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, att däri införes föreskrift, att med fullständigt ordnande av de i 31 § omförmälda anstalter må anstå under en tid av femton år från det nämnda lag trätt i kraft, samt att vederbörande utskott måtte formulera erforderliga ändringar av lagtexten.

I de likalydande motionerna nr 136 i första kammaren av herr Erik Anderson m. fl. och nr 185 i andra kammaren av herr Bengtsson i Norup har yrkats, att riksdagen måtte besluta att vidtaga sådan ändring av 90 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, att däri införes föreskrift, att med fullständigt ordnande av de i 31 § i samma lag omförmälda anstalter finge anstå under en tid av femton år från det lagen trätt i kraft.

I motionen nr 196 i första kammaren av herr von Koch har hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta att vidtaga sådan ändring i 1918 års lag om fattigvården, att i särskilda undantagsfall kommun må, efter det länsstyrelsen och vederbörande fattigvårdskonsulent yttrat sig i frågan, kunna av Konungen medgivas uppskov utöver den i 90 § i fattigvårdslagen stadgade tiden med anordnande av sådan anstalt, som omförmäles i 31 § i samma lag, ävensom att vederbörande utskott måtte utforma den erforderliga lagtexten.

I motionen nr 126 i andra kammaren av herr Lindman m. fl. har yrkats, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 90 § första stycket i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården skall erhålla följande ändrade lydelse:

Med fullständigt ordnande av de i 31 och 33 §§ omförmälda anstalter må anstå under en tid av femton år från det denna lag trätt i kraft.

I motionen nr 288 i andra kammaren av herr Lagerkwist har gjorts samma hemställan som i motionen nr 196 i första kammaren.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina berörda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser i ämnet.

Till grund för bedömandet av de i motionerna väckta förslagen anser sig utskottet böra förutskicka följande redogörelse för de bestämmelser i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, vilka beröras av motionerna.

Enligt 31 § i nämnda lag skall fattigvårdssamhälle hava anstalt (ålderdomshem, försörjningshem, vårdhem) för mottagande av understödstagare, vilka äro i behov av vård samt ej lämpligen kunna understödjas i hemmet eller utackorderas. Flera samhällen må förena sig om gemensam anstalt. Villkoren för sådan förening samt de bestämmelser, som äro erforderliga för skötseln av anstalten, skola upptagas i reglemente, som fastställas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Fattigvårdssamhälle, som på grund av det ringa antalet understödstagare eller eljest kan anses icke vara i behov av egen anstalt eller del i sådan, kan efter Kungl. Maj:ts befallningshavandes beprövande tillsvidare befrias från skyldighet härutinnan. Härigenom fritages icke samhället från skyldighet att bereda anstaltsvård åt understödstagare, som är i behov därav.

33 § i fattigvårdslagen innehåller bland annat följande bestämmelser. För omhändertagande av dels i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å anstalt, som omförmäles i 31 §, dels ock försörjningspliktiga, vilka av fattigvårdsstyrelse förelagts arbete, skall för varje landstingsområde genom landstingets försorg upprättas nödigt antal arbetshem. Arbetshem får jämväl upprättas av annan än landsting eller stad, som ovan nämnts. Landsting och dylik stad kunna av Konungen befrias från skyldighet att upprätta arbetshem, därest sådana i tillräckligt antal komma till stånd i annan ordning. För de å landsting tillhörigt arbetshem intagna försörjningspliktiga erlägges av fattigvårdssamhälle ingen avgift. Män och kvinnor få ej intagas i samma arbetshem, såvida ej för dem finnas fullständigt skilda avdelningar.

Slutligen stadgas i 90 § att med fullständigt ordnande av de i 31 och 33 §§ omförmälda anstalter får anstå under en tid av tio år från det lagen trätt i kraft, d. v. s. från den 1 januari 1919. Under övergångstiden ankommer det på Kungl. Maj:ts befallningshavande att söka åstadkomma ordnande inom kommunerna av sådana anstalter, i fall där så anses lämpligt genom överenskommelse mellan kommunerna om gemensam anstalt. Såsom anstalt

av det ena eller andra slaget får godtagas redan befintlig anstalt, som är eller kan göras lämplig för ändamålet.

I det av fattigvårdslagstiftningskommittén den 19 februari 1915 avgivna, till grund för gällande fattigvårdslag liggande betänkande anfördes i fråga om tidpunkten för anstaltsväsendets ordnande följande:

Historik.
Fattigvårdslagstiftning-
kommittén
1915.

Givetvis kunna anstalter i den utsträckning, som föreslagits av kommittén, ej anordnas omedelbart, utan en övergångstid är nödvändig för anstaltsväsendets ordnande. Kommittén har föreslagit denna tid till 10 år efter det lagen trätt i kraft. Att taga en jämförelsevis lång övergångstid är så mycket mera av behovet påkallat, som anstaltsväsendet då kan så småningom utvecklas efter förefallande behov samt gjorda erfarenheter och man kan bli i tillfälle att, med begagnande av den minskning i platsbehovet, som kan väntas inträda genom pensionsförsäkringen, tillgodogöra sig de förutvarande anstalter, som äro eller kunna göras lämpliga för ändamålet. Härvid är särskilt att taga hänsyn till bildandet av sammanslutningar mellan kommunerna.

Vid framläggande av proposition i ämnet (nr 135) till 1918 års riksdag yttrade föredragande departementschefen i denna fråga följande:

Propositionen
1915.

Möjligt är att den föreslagna övergångstiden i vissa fall kan visa sig vara för knappt tilltagen, men å andra sidan lärer det vara nödvändigt, om man inom rimlig tid vill vinna syftet med bestämmelserna om anstaltsvård, att ej medgiva längre övergångstid. Skulle mot förmodan, efter det lagen tillämpats några år, bli tydligt, att det ej går att ordna anstaltsväsendet inom föreskriven tid, torde en ändring av lagen på denna punkt kunna åstadkommas. En annan utväg vore, att Kungl. Maj:t tillerkändes rätt att i fall, då synnerliga skäl föreläge, medgiva anstånd, men måhända skulle dröjsmål uppstå i fråga om anstaltsväsendets ordnande, därest någon utväg stode öppen att mot slutet av övergångstiden på detta sätt vinna uppskov. Jag anser mig därför böra tillstyrka kommittéförslaget på denna punkt.

Frågan om uppskov med ålderdomshemmens uppförande har upptagits till behandling av besparingskommittén i dess den 19 februari 1925 avgivna betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. Kommittén yttrar härom följande:

Besparings-
kommittén
1925.

Ehuru frågan närmast rör en besparing för kommunerna, anser sig kommittén på grund av den nu föreliggande utredningen om pensionsförsäkringens betydelse för fattigvårdsutgifterna och särskilt för behovet av ålderdomshem böra ifrågasätta, om icke en mera allmän revidering av de förut uppgjorda beräkningarna av nybyggnadsbehovet vore pakallad, samt om icke i detta syfte den i fattigvårdslagen stadgade fristen för ålderdomshemmens uppförande borde förlängas. Under uppskovstiden kan också det ovan antydda spörsmålet, huru de olika slagen av anstaltsvård skola tillgodoses på lämpligaste sätt, göras till föremål för en mera ingående undersökning samt, i den mån sammanslutningar mellan flera kommuner visa sig erforderliga, arbetet därpå upptagas med större utsikt till framgång än hittills kunnat ske.

Yttranden
över bespa-
ringskom-
mitténs för-
slag.

I de yttranden, som av vissa myndigheter och sammanslutningar m. fl. avgivits över besparingskommitténs förenämnda betänkande, har jämväl förevarande spörsmål berörts.

Sälunda anför *statens fattigvårdsinspektör* följande:

Vid antagandet av den nya fattigvårdslagen medgävos kommunerna en övergångstid av 10 år för ordnandet av anstaltsväsendet, som sälunda enligt planen skall vara ordnat före ingången av år 1929. Det bör emellertid beaktas, att ett mycket stort antal kommuner redan tidigare ägde anstalter, som antingen redan då voro tillfredsställande eller som med större eller mindre ändringar kunde göras tjänliga för ändamålet. Ett uppskjutande av detta arbete skulle vara till olägenhet för såväl understödstagarna som kommunerna, för de senare därför, att en modernisering i regel minskar driftkostnaden för anstalten. Vad angår de kommuner, som före fattigvårdslagens antagande saknat anstalter, synes kommittén tro att i »vissa» av dessa landskommuner arbete pågår för att ordna anstaltsvärden på ett ekonomiskt och lämpligt sätt. Det verkliga förhållandet är, att i varje län gjorts utredningar och förslag i dylikt syfte, oftast igångsatta genom länsstyrelsens initiativ, efter samråd med fattigvårdsinspektionen. Därvid tillgår i regel så, att konsulenten uppgör ett förslag om uppdelning av kommunerna i anstaltsområden, vilket förslag sedermera underställes kommunerna. Efter bearbetning av de inkomna yttrandena söker man komma till ett för alla parter tillfredsställande förslag. I vissa län ha länsstyrelserna genom tillsatta kommittéer utarbetat förslag, som efter yttrande av kommunerna lagts till grund för det vidare arbetet.

Kommitténs utan närmare utredning framkastade tanke att uppskjuta ordnandet av anstaltsvärden har redan vållat åtskillig skada och skulle, om den genomfördes, förrycka hela det mödosamma och intresserade arbete, som sedan 6 år pågår för ordnandet av denna viktiga fråga. Det kan ej förväntas, att någon fördel skulle vinnas genom en revision av de uppgjorda planerna, som uppgjorts med hänsyn till det framtida behovet av vårdplatser, allra helst som arbetet på de flesta platser är i gång genom anskaffande av ritningar, utseende av tomplats, anskaffning av medel o. s. v.

Det bör i detta sammanhang erinras om att fattigvårdsinspektionen från första åren av sin verksamhet ansett sig böra iakttaga stor varsamhet i fråga om att påskynda lösningen av anstaltsvärden. Endast i den mån verkligt dåliga förhållanden varit rådande eller ett starkt behov gjort sig gällande ha från inspektionens sida kommunerna uppmanats att lösa sin anstaltsfråga. Däremot kan det ej förnekas, att det hittills mött ganska stora svårigheter att förena kommuner om att uppföra gemensamma anstalter. Emellertid har ett intensivt upplysningsarbete pågått i syfte att möjliggöra tillkomsten av större anstaltsområden, bl. a. genom en broschyr i frågan, som innehåller förslag till förbundsordning. Under detta år har också Kungl. Maj:t förordnat en person att såsom biträdande konsulent uteslutande ägna sig åt denna angelägenhet med, som det nu synes, goda resultat.

Då det syntts mig vara av vikt att i denna för fattigvårdsinspektionen viktiga fråga erhålla kännedom om fattigvårdskonsulenternas åsikt, har jag anmodat konsulenterna att yttra sig om kommitténs förslag. Såsom framgår av deras uttalande ha de enstämmigt avstyrkt kommitténs förslag.

Med stöd av vad ovan anförts får jag på det bestämdaste avstyrka bifall till kommitténs förslag att förlänga fristen för ålderdomshemmens uppförande.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund uttalar sin anslutning till kommitténs förslag.

Svenska fattigvårdsförbundet anför följande:

Visserligen har erfarenheten ådagalagt, att under de gångna åren ålderdomshem stundom uppförts i större omfattning, än behovet sedermera visat sig kräva. Denna minskning av platsbehovet har emellertid kunnat iakttagas även i fråga om anstalter, där pensionsförsäkringen icke kunnat öva någon inverkan, och har enligt förbundets mening sin grund även i andra förhållanden än folkpensioneringen. Man har för övrigt all anledning att antaga, att vederbörande kommunala och statliga myndigheter numera hava blicken riktad på nödvändigheten av att med hänsyn till kostnaderna begränsa anstaltarnas storlek till vad som verkligt erfordras. Förbundet kan därför ej för sin del anse ett uppskov ur sagda synpunkt behöfligt och finner det högst beklagligt, om uppförandet av de för fattigvårdens rätta handhavande oundgängliga ålderdomshemmen i väsentlig utsträckning skulle utsättas till framtiden.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 november 1925 har styrelsen för Svenska landskommunernas förbund anhållit på anförda skäl, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att den i fattigvårdslagens övergångsbestämmelser angivna tidpunkten för anstaltsväsendets fullständiga ordnande måtte bli framflyttad; och har styrelsen förklarat, att en förlängning av tidsfristen med fem år syntes erforderlig men också tillräcklig. Av motiveringen till styrelsens hemställan framgår, att styrelsen med sin framställning avsett de i 31 § i fattigvårdslagen omförmälda anstalter.

Framställning i ämnet av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund.

Över sistberörda framställning hava yttranden avgivits till Kungl. Maj:t av statens fattigvårdsinspektör, Svenska stadsförbundets styrelse och Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet.

Yttranden över sistberörda framställning.

Statens fattigvårdsinspektör har i yttrande den 31 december 1925 avstyrkt bifall till det ifrågasatta generella uppskovet med anstaltsfrågans ordnande men förordat, att åt Kungl. Maj:t gäves befogenhet att i särskilda undantagsfall, på framställning av kommun eller efter prövning av vederbörande länsstyrelse, medgiva uppskov från nämnda skyldighet. Avskrift av yttrandet är fogad såsom bilaga till motionen I: 196.

Svenska stadsförbundets styrelse har i yttrande, avgivet den 29 januari 1926, anført:

Då flertalet städer redan före tillkomsten av 1918 års fattigvårdslag torde hava anordnat erforderliga fattigvårdsanstalter, är behovet av en förlängd tidsfrist för deras del icke så kännbart som för landsbygdens kommuner. Inom städerna torde behovet framträda huvudsakligast i de mindre.

I avsikt att närmare utröna, hur man på dessa håll ställer sig till den framkomna tanken på uppskov, har från förbundet till ordförandena i samtliga fattigvårdsstyrelser i städer med mindre än 15,000 invånare samt några större köpingar översänts ett cirkulär med anhållan om upplysningar i frågan.

Så gott som samtliga de inkomna svaren instämme med olika motivering i förslaget om uppskov. Dock förklaras från Sollefteå, att staden har ordnat

sin anstaltsfråga och från Vetlanda, att ett uppskov har betydelse ur staden synpunkt endast för de fall, att dess anstalt behöver ytterligare moderniseras. Från Hässleholm uttalas, att ett eventuellt uppskov med anstaltsbyggande bör få gälla även för städernas del. I stor utsträckning åberopas för tidsfristens förlängning ett eller flera av de skäl, som angivits i det landskommunala förbundets framställning.

Sambandet mellan en kommande lösning av frågorna om anstaltsvården för kroniskt sjuka och sinnessjukvården å ena sidan och kommunernas anstaltsbehov överhuvud å den andra understrykes exempelvis i svaret från fattigvårdsstyrelsens ordförande i Hudiksvall. Denne framhåller, hurusom landsting och primärkommuner vidtagit åtgärder för vården av kroniskt sjuka och hurusom pensionsstyrelsen börjat lämna specialvård åt olika kategorier sjuka. Då de fattiga sjuka sålunda synas komma att uppdelas och bliva föremål för särskild specialvård, synes det icke lätt att under den närmaste tiden överblicka behovet av anstaltsvård för sådana understödstagare, som icke behöva särskild specialvård, en kategori, som synes minskas år från år. Vid ett i december 1924 anordnat möte med representanter för bland annat skånska städer, uttalades, att allenast vården av själsligt och kroppsligt normala fattiga borde åligga primärkommunerna, medan specialvården borde enhetligt ordnas för större områden. Fattigvårdsstyrelsen i Eslöv framhåller i anslutning till detta uttalande, att, innan ett program för uppdelningen i stort av vården föreligger, det möter stora svårigheter att för en stads del beräkna behovet av anstaltsplatser. Delvis samma synpunkter hävdas från Simrishamn. Det fortsatta uppskovet med epidemivårdens ordnande synes icke heller vara utan allt inflytande på nu föreliggande fråga. Det visar sig exempelvis, att Borgholms stad äger ett epidemisjukhus, som vederbörande fattigvårdskonsulent förklarar med fördel kunna förändras till fattigvårdsanstalt, men kan denna byggnad ej få disponeras förrän 1933. I ett par fall frambålles också med styrka, att man ännu icke kan bedöma, vilket inflytande folkpensioneringen kommer att få på kommunernas behov av fattigvårdsanstalter.

Det av landskommunernas förbund åberopade skälet, att ytterligare tid och arbete behöves för åstadkommande, där så lämpligen ske kan, av kommunalförbund för anstaltsvården vitsordas också från flera håll. Mjölby stad exempelvis har sökt intressera de kringliggande små kommunerna för ett gemensamt byggande eller bildande av kommunalförbund. Sammanträden hava hållits i frågan, men något resultat har hittills icke kunnat ernås. Sölvesborgs stad har börjat underhandlingar med Gammalstorp, Ysane och Sölvesborgs socknar om uppförande av gemensam fattigvårdsanstalt, underhandlingar som emellertid väntas komma att taga lång tid i anspråk. Vissa av Borgholms stad förda underhandlingar med kringliggande socknar om bildande av Borgholmsortens fattigvårdsförbund för byggande av en gemensam anstalt hava ej heller lett till resultat. Under två år pågående försök att förena Östhammars och Öregrunds städer och kringliggande kommuner i ett kommunalförbund för fattigvårdsanstalt hava hittills icke heller lyckats.

Som skäl för uppskovet anföres emellertid främst den rådande ekonomiska situationen och framför allt de höga utgifter, vederbörande samhällen på senaste åren fått ikläda sig för andra ändamål. Särskilt åberopas därvid de stora utgifterna för nyuppförda folkskolebyggnader. I Norrtälje t. ex. pågå folkskolebyggnader för en beräknad kostnad av 325,000 kronor, Kungsbacka har i år måst upptaga ett lån på 140,000 kronor för byggande av kommunal mellanskola att amorteras på 25 år och ett annat för samma

ändamål på 18,000 kronor att amorteras på 5 år. I Borgholm har 1925 färdigbyggt ett folkskolehus för en kostnad av cirka 65,000 kronor, som inom de närmaste åren skola amorteras och förräntas. På andra håll hava lån till vattenledning, avlopp, renhållningsverk, brandstation och dylikt ansträngt budgeten mycket hårt för en tid framåt. Fran olika håll understrykes också, att de utgifter, arbetslösheten på senaste åren vållat städerna, gjort svårigheterna att nu igångsätta anstaltsbyggandet än mera kännbara. Upplåning har redan för andra ändamål måst tillgripas i mycket hög grad.

För egen del vill styrelsen livligt förorda bifall till den föreliggande framställningen. Redan det finansiella läget just nu i kommunerna synes mana till den största försiktighet, när det gäller att från statsmakternas sida genomföra krav av den betydande ekonomiska innebörd, varom här är fråga. Av de skäl, som i övrigt anförts för ett uppskov, vill styrelsen för sin del särskilt understryka behovet av en plan för anstaltsfrågans lösning. Innan ännu frågan om sinnessjukvården och om den kroniska sjukvården lösts, måste det möta stora svårigheter att rationellt beräkna behovet av anstaltsplatser. En särskilt för de mindre samhällena värdefull möjlighet att nedbringa kostnaderna för fattigvårdsanstalterna har skapats genom kommunalförbundsinstitutet. Att denna möjlighet ännu icke hunnit bliva känd och uppskattad är naturligt nog. Därest det betydelsefulla arbete, som i detta avseende genom fattigvårdskonsulenternas förmedling redan igångsatts, får tillfälle att i lugn och ro fullföljas, torde väsentliga besparingar för anstaltsbyggandet kunna vara att förvänta. Det föreslagna uppskovet synes därför väl motiverat. Beträffande den föreslagna perioden om 5 år torde icke heller något vara att invända.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har i ett den 30 december 1925 dagtecknat yttrande anfört bland annat följande:

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, vars avdelning för fattigvård i varje län representeras av tvenne ombud jämte en suppleant (förteckning över ombuden biläggas), har funnit angeläget att inhämta ombudens mening i förevarande fråga. Sammanlagt 45 ombud hava meddelat förbundet sina synpunkter. Av dessa hava 26 anslutit sig till styrelsens för Svenska landskommunernas förbund framställning, under det att 17 antingen yrkat, att densamma icke borde leda till någon åtgärd eller ock ansett lämpligt, att uppskov med anstaltsfrågans ordnande kunde medgivas i särskilda fall; slutligen hava 2 ombud icke ansett sig kunna göra något bestämt uttalande. Ombudens uttalanden giva en god bild av de skilda synpunkter, som i detta sammanhang göra sig gällande.

Förbundet har den övertygelsen att, i stort sett, det skäl, som ligger till grund för bestämmelserna i 31 och 90 §§ i lagen om fattigvården, nämligen nödvändigheten av att tillse, att det *snarast* beredes möjlighet för omhändertagande på fattigvårdsanstalt av alla, vilka därav äro i behov, fortfarande kvarstår i hela sin omfattning och vikt. Något generellt medgivande av uppskov med ålderdomshemmens ordnande kan därför icke av förbundet tillstyrkas. Emellertid kan det icke bestridas, att understundom särskilda förhållanden kunna föreligga av den art, att en förlängning av den tidsfrist, inom vilken kommunerna skola hava ordnat sin anstaltsfråga, kan synas motiverad. Förbundet syftar här på de fall, där en kommun på grund av ekonomiska eller organisatoriska förhållanden icke ser sig i

stånd att kunna medhinna uppförandet av godkänd fattigvårdsanstalt före den 1 januari 1929. Därest kommunen i allt fall har på ett nöjaktigt sätt, fast utan dylik anstalt, ordnat för sina vårdbehövande fattiga, synes ett medgivande av uppskov icke behöva medföra några väsentliga nackdelar ifråga om fattigvårdens handhavande men för kommunen kunna innebära betydande fördelar. För sådana fall synes man icke böra motsätta sig en förlängning av den fastställda tidsfristen med ett eller flera, dock högst 5 år. På grund av vad ovan anförts får Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet för sin del tillstyrka, att den gjorda framställningen endast på det sätt måtte bifallas, att i särskilda fall, där omständigheter av ovan angiven natur föreligga, den tidpunkt, vid vilken kommun enligt 90 § i lagen om fattigvården senast skall hava ordnat i 31 § i samma lag omförmäld anstalt, må efter av Eders Kungl. Maj:t lämnat medgivande kunna framflyttas ett eller flera, dock högst 5 år.

Uttalande av riksdagens revisorer rörande de i 33 § i fattigvårdslagen omförmälda arbetshemmen. I sin berättelse om den år 1925 verkställda granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1924—den 30 juni 1925 hava riksdagens revisorer gjort vissa uttalanden rörande de i 33 § i fattigvårdslagen omförmälda arbetshemmen. Revisorerna hava härom anført följande:

Redan av fattigvårdslagstiftningskommittén framhölls, att en undersökning om antalet personer, som skulle komma i fråga att intagas å arbetshem, skulle möta stora om ej oöverstigligen svårigheter och dessutom ej lämna något tillförlitligt material för frågans bedömande. Den följande utvecklingen å området har jämväl bekräftat svårigheten att beräkna behovet av ifrågasvarande art av anstalter. I sin anslagsberäkning till 1921 års riksdag utgick vederbörande departementschef från att under år 1922 tillhopa 200 platser skulle bli belagda. Under år 1925 finnas tillgängliga 170 platser vid de nu inrättade arbetshemmen för män, av vilka emellertid endast 71 äro belagda.

Från landstingens sida hava visserligen åtgärder vidtagits för att genom vinnande av ytterligare medlemmar i de sammanslutningar, som äga eller driva arbetshemmen, samt genom mottagande av interner från landstingsområden och städer, vilka ännu icke inrättat eller hava del i arbetshem, möjliggöra en ekonomisk drift. Vidare har fattigvårdsinspektören i en cirkulärskrivelse till vederbörande kommuner framhållit, att de redan färdiga arbetshemmen icke vore fullbelagda och därför kunde mottaga interner jämväl från främmande landstingsområden.

Frågan om arbetshemmens inrättande och drift synes revisorerna vara av så stor ekonomisk betydelse såväl för staten som för landstingen, att revisorerna icke kunna underlåta att framhålla angelägenheten av samarbete mellan landstingen i syfte att platserna å de redan befintliga arbetshemmen icke komma att stå outnyttjade, under det att nybyggnadsföretag igångsättas, samt att anordnandet av nya arbetshem bör ske med all möjlig varsamhet och under beaktande av de från verksamheten vid de redan inrättade arbetshemmen vunna erfarenheterna.

Utskottets yttrande.

I fråga om de i herr Lindmans m. fl:s motion berörda *arbetshemmen* har utskottet inhämtat, att för män avsedda arbetshem äro i bruk å sex platser, att förslag föreligga om upprättande av ytterligare två samt att,

om dessa föreslagna hem komma till stånd, allenast några mellansvenska län samt de fyra nordligaste länen — där dock underhandlingar länge pågått angående anordnande av gemensamt arbetshem — ännu icke för sin del löst frågan om anordnande av anstaltsvård. Då, såsom av det föregående framgått, lagen öppnar möjlighet för landstingen att ordna denna angelägenhet genom samverkan och vid lagens tillämpning denna möjlighet även i stor utsträckning beaktas, torde det icke bliva alltför betungande för vederbörande landsting och städer att under de närmaste åren bringa denna anstaltsfråga till lösning även för de delar av vårt land, där detta ännu icke skett. För kvinnor finnes f. n. endast ett hem i bruk, men under innevarande års lopp träder ännu ett sådant i verksamhet, varjämte ytterligare ett är planerat. Då behov av något större antal arbetshem för kvinnor ej torde förefinnas och då dylika hem i allt fall böra göras så små, att de ej kunna medföra större omkostnader, bör även denna anstaltsfråga utan nämnevärld svårighet kunna lösas inom den i lagen avsedda tiden. Under sådana omständigheter anser sig utskottet sakna anledning att nu föreslå uppskov med anordnandet av dessa hem, helst som befintligheten av desamma visat sig vara en nödvändig förutsättning för en effektiv tillämpning av såväl fattigvårds- som barnvårdslagarna.

Något annorlunda ligger saken beträffande *ålderdomshemmen*. Här är det icke landstingen — såsom ifråga om arbetshemmen — vilka äro ålagda upprätta hemmen, utan skyldigheten åvilar kommunerna, av vilka en del otvivelaktigt äro mindre bärkraftiga. I regel synes emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, kommunerna hava med verkligt intresse ägnat sig åt uppgiften att ordna anstaltsvården. Medan man i många fall använt sig av äldre byggnader, som undergått behöflig omändring, hava i icke ringa utsträckning på andra håll nybyggnader måst företagas. Smärre kommuner hava i en del fall sammanslutit sig för uppförande av ett gemensamt väl utrustat hem, i syfte att bereda bättre vård, anordna särskilda avdelningar för kroniskt sjuka samt nedbringa kostnaderna; i andra fall hava de träffat överenskommelse med närliggande större kommuner om understödstagarnas inackordering i de senares ålderdomshem. Allt detta arbete, som pågår under ledning av länsstyrelserna och med biträde av fattigvårds-konsulenterna, har redan i vissa län fortskridit så långt, att anstaltsfrågan där i stort sett kan anses löst. I andra delar av landet däremot har man ej hunnit så långt. En bidragande orsak härtill har varit, att åstadkommandet av samverkan kommunerna emellan flerstädes vållat svårigheter och tidsutdräkt. Härtill kommer, att de tryckta ekonomiska förhållanden, som under de senaste åren varit rådande, föranlett åtskilliga kommuner att tills vidare ställa sig avvaktande i hopp om bättre tider. Den uppfattningen torde därför onekligen ej alldeles sakna fog, att de 10 år, som lagen anslagit till övergångstid, i vissa fall är för knapp för att medgiva ett tillfredsställande ordnande av anstaltsvården. För att råda bot härför hava i

några av de väckta motionerna påyrkats, att kravet på att anstaltsvården skall vara slutgiltigt ordnad i hela landet ej skulle göras gällande förrän efter en tid av ytterligare 5 år utöver den redan medgivna fristen. I andra motioner har föreslagits, att frågan skulle så lösas, att i alla de fall, där ett uppskov visade sig behöfligt, Kungl. Maj:t skulle medgivas rätt att efter länsstyrelsens hörande meddela uppskov utöver den i 90 § i fattigvårdslagen stadgade tidpunkten.

Utskottet anser icke tillrådligt att lämna ett förlängt generellt uppskov under så lång tid som föreslagits eller ytterligare fem år. Enligt utskottets mening synes kommunernas behov av uppskov med fullgörande av här ifrågasvarande skyldighet kunna tillgodoses på det sätt att ett generellt uppskov på ytterligare två år beviljas, samt att för de fall där särskilda omständigheter därtill föranleda Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att medgiva ytterligare uppskov, dock längst till utgången av år 1933.

Då utskottet sålunda ansett sig böra på detta sätt tillmötesgå motionärernas hemställan i fråga om uppskov med ordnandet av ålderdomshemmen, har utskottet avsett, att den förlängning av övergångstiden, som utskottet föreslår, skall bereda kommunerna ökade möjligheter att på det lämpligaste sättet ordna denna för såväl de vårdbehövande som kommunernas ekonomi viktiga fråga, utan att onödigtvis fördröja frågans lösning. Utskottet förutsätter, att de myndigheter, som hava sig anförtrodd ledningen av här ifrågasvarande arbete, skola låta sig angeläget vara att tillse, att den ökade tidsfrist, som vid ett bifall till utskottets hemställan skulle medgivas kommunerna, av dem användes på sådant sätt, att den mest ändamålsenliga lösning av här föreliggande vårdnadsfråga ernås.

De av utskottet förordade åtgärderna torde åvägabringas genom ändring i 90 § i lagen om fattigvården.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med anledning av motionerna nr 17, 136 och 196 i första kammaren samt nr 25, 126, 185 och 288 i andra kammaren, måtte för sin del antaga följande

L a g
om ändrad lydelse av 90 § i lagen om fattigvården
den 14 juni 1918 (nr 422).

Häri genom förordnas, att 90 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

90 §.

Med fullständigt ordnande av anstalt, som omförmäles i 31 §, må anstå intill den 1 januari 1931. Där sär-

skilda omständigheter därtill föranleda, må Kungl. Maj:t medgiva fattigvårdssamhälle uppskov utöver nämnda tid med ordnande av dylik anstalt intill den 1 januari 1934.

Med fullständigt ordnande av anstalter, som omför-
mälas i 33 §, må anstå intill den 1 januari 1929.

Under övergångstiden — — — ändamålet.

B) att motionerna nr 17, 136 och 196 i första kam-
maren samt nr 25, 126, 185 och 288 i andra kammaren,
i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet
ovan hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd
föranleda.

Stockholm den 19 mars 1926.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, von Sydow**, *von Koch, Sigfrid Hansson,*
*greve Spens, von Stockenström, Petré** och *Luterkort*;

från andra kammaren: herrar *Öberg, Hage, Ödström, Johansson Sollefteå**, *Olovson* i
Västerås, Lindgren i *Dingelvik, Anderson* i *Storegården* och *Hedvall*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation:

av herr *Anderson* i Storegården, vilken ansett, att utskottets yttrande bort i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

*Utskottets
yttrande.*

I fråga om de i herr *Lindmans* m. fl:s motion berörda arbetshemmen har utskottet inhämtat, att⁵ för män avsedda arbetshem äro i bruk å sex platser, att förslag föreligga om upprättande av ytterligare två samt att, om dessa föreslagna hem komma till stånd, allenast några mellansvenska län samt de fyra nordligaste länen ännu icke ordnat frågan om sådan anstaltsvård. En del landstingsområden hava ordnat denna angelägenhet på sådant sätt, att de förhyrt nödigt antal vårdplatser i de redan färdiga hemmen. För kvinnor finnes för närvarande endast ett arbetshem i bruk, men under innevarande års lopp träder ännu ett sådant i verksamhet, varjämte ytterligare ett är planerat.

Arbetsfrågan befinner sig ännu på försöksstadiet. Det har visat sig synnerligen svårt att tillförlitligt beräkna det antal vårdplatser, som för visst område äro behöfliga. I de redan befintliga arbetshemmen för män finnas icke belagda vårdplatser att tillgå i sådan utsträckning, att man kan ifrågasätta, huruvida ytterligare byggande av sådana anstalter kan anses erforderligt. Det antal vårdplatser, som är behöfligt för ett tillfredsställande ordnande av den kvinnliga arbetsfrågan, läser ej heller för närvarande kunna med säkerhet bedömas.

Landstingen, som äro ålagda ordnandet av denna angelägenhet, hava ådagalagt ett så stort intresse för saken, att ett ytterligare anstånd ej kan befaras medföra ett åsidosättande av de nödiga åtgärderna i lagens syfte. Utskottet anser därför praktiska och ekonomiska skäl tala för ett anstånd under ytterligare fem år med det fullständiga ordnandet av berörda anstalter.

Något annorlunda — — — tidpunkten.

Utskottet anser — — — 1933.

Då utskottet — — — ernås.

De av utskottet — — — fattigvården.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med anledning av motionerna nr 17, 136 och 196 i första kammaren samt nr 25, 126, 185 och 288 i andra kammaren, måtte för sin del antaga följande

L a g
om ändrad lydelse av 90 § i lagen om fattigvården
den 14 juni 1918 (nr 422).

Härigenom förordnas, att 90 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

90 §.

Med fullständigt ordnande av anstalt, som omförmäles i 31 §, må anstå intill den 1 januari 1931. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må Kungl. Maj:t medgiva fattigvårdssamhälle uppskov utöver nämnda tid med ordnande av dylik anstalt intill den 1 januari 1934.

Med fullständigt ordnande av anstalter, som omförmälas i 33 §, må anstå intill den 1 januari 1934.

Under övergångstiden — — — ändamålet.

B) att motionerna nr 17, 136 och 196 i första kammaren samt nr 25, 126, 185 och 288 i andra kammaren, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.